

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

60. De quibusdam legibus principalium Rerumpubl. quæ apud Ethnicos
floruerint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

quæ spectant ad mores cuiusque componendos. In lege noua Christus Dominus pauca præcepta, quæ ad iudicia, & cæremonias attinent, constituit, retentis eisdem præceptis Decalogi, quæ in legem naturalem, tum etiam veteri seruabantur. Quoniam præcepta moralia, vel continent ea, quæ per se bona sunt; vel prohibent ea, quæ per se mala sunt: & ideo, quamuis lex uetus, quod pertinet ad iudicia, & cæremonias, abrogata sit: quod ad mores tamen spectat, non est abrogata, quia præcepta moralia, licet ex lege veteri vim non habeant, habent tamen ex lege naturali, quam lex Euangelica non tollit, non abrogat, sed perficit. Hinc est, ut multa præcepta moralia in lege noua expressius, & clarius quàm in lege uetere, explicentur. Lex enim uetus repudium uxoris impune permisit: Noua tamen non item. Lex uetus, ab externis uisuris exigere, & accipere permittebat; non tamen Noua, in lege ueteri nuptiæ commendantur: in Noua, uirginitas potissimum laudatur. In ueteri, uxorum multitudo permittebatur; in Noua, non item.

In Sacramentis lex uetus à Noua differt, quia legis ueteris sacramenta gratiam non conferbant, sed significabant per Christum conferendam; at Sacramenta legis Nouæ, & gratiam significant, & simul etiam continent, & conferunt.

In promissis multum interest etiam inter legem ueterem & Nouam. Nam teste Bonauentura, lex uetus poenas temporales in fontes constituebat: & temporalia bona legem seruantibus promittebat. at Noua, iustus æterna bona promittit, & supplicia perpetua in improbos constituit. Quæ differentia legis, ut superius explicui, est ita intelligenda, quod noua lex sine ullis typis, & figuris cælestia, & æterna bona bene merentibus, promittit, & poenas perpetuas male merentibus; contra, lex uetus expressim temporalia promittebat bona, sub typis uero, & figuris æterna. Vnde Paulus: *umbram, ait habens res futurorum bonorum; & alibi, omnia in figura continentur.*

His positis, Primum queritur, quare de lege ueteri ait Apostolus: littera occidit; & de Noua, Spiritus uiuificat? Respondeo cum Bonauentura, in 3. dist. 40. a. 1. quest. 1. & Gabr. 3. dist. 40. quest. 1. art. 1. hoc ideo esse, quia Sacramenta Nouæ legis gratiam conferunt: quam non conferbant, sed adumbrabant, & significabant Sacramenta ueteris legis. & ideo ex parte, lex Noua uiuificat, non uetus. Deinde ueteris legis præcepta prohibebant carnis cupiditates, & ex altera parte gratiam non dabant, qua desideria carnis cohiberentur, ac proinde malum, quod est fugiendum, ostendebant quidem: sed non præstabant gratiam, qua malum uitaretur; & ideo quasi per occasionem occidebat. Crescit enim libido & desiderium, ubi gratia, & charitas deest: quemadmodum si alicui famelico, vel sitibundo cibum, uel potum ostendas, nec tamen des, occasionem ei præbes, qua fames exardescat in agis. Præterea, lex uetus expressim temporalia promittebat; ac propterea non eo modo ad bene agendum, & uiuendum excitabat, quo modo noua lex, quæ aperte bona sempiterna promittit.

Secundo Queritur, quare lex uetus dicitur lex timoris, & non lex amoris. Respondeo cum S. Tho. 3. dist. 40. quest. 4. art. 2. hoc ideo esse, quoniam in lege Noua, cum primum promulgata est: Spiritus sanctus descendit in igneis linguis, diuinam charitatem ostendens, quæ corda hominum succenderent. Confirmata item, Noua lex est effuso Christi Domini sanguine, quod fuit ardentissimæ in humanum genus charitatis iudicium: at lex uetus data est in monte Synai, descēdente Domino cum magna maiestate, conitruis scilicet, & fulguribus, quibus est totus populus Iudæorum ualde perterritus, ita ut diceret Moyfi: *Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Præterea lex uetus poenas expressè comminabatur ijs, qui eam non seruassent, Lex noua, præmia, & multa bona eam seruantibus promittit. Lex igitur noua, spe bonorum inuitat, & allicit ad sui obseruationem; at uetus metu poenarum, eius professores, & cultores in obseruatione continebat. Vnde lex illa etiam dicitur seruorum, Noua uero filiorum, seruorum est, metu poenæ parere, filiorum uero, amore patris, & spe bonorum uirtutis officium præstare.

Tertio Queritur, cur lex uetus, graue iugum à B. Petro Apostolo dicatur, Lex noua à Christo Domino suauē iugum appelletur? Respondeo; ideo sic vocari, quia lex uetus innumera iudicia continebat; nam teste Genebra in Chronico, & ipsi quoque Hebræi testantur, præcepta quæ in affirmatione consistunt, hoc est, quibus aliquid fieri imperatur, tot habebat, quot sunt in hominibus ossa: hoc est bis centum, & quadraginta octo: tot enim ossa hominum à Medicis numerantur. Præcepta uero, quibus aliquid fieri prohibetur, tot continebat quot in singulis annis dies uide licet centum, & sexaginta quinque, ita ut omnia præcepta legis ueteris simul collecta sexcentorum numerum excederent.

Quarto Queritur, lex noua cur dicatur Lex libertatis? Respondeo ideo sic dici, quia liberat à iugo seruitutis, quæ à peccato descendit, & exiit: nam dat gratiam, & charitatē, liberat item à graui onere ueteris legis. Insuper quia cultores Nouæ legis Spiritu Dei aguntur, & amore ipsius diuina seruunt mandata, non ut serui, sed tanquam filij, qui amore ducti parentum iussa exequuntur.

Cap. LX.

De quibusdam legibus principalium Rerum publicarum, quæ apud Ethnicos floruerunt.

UT appareat discrimen inter leges, quas Deus ipse tulit, & eas, quas apud Gentes, homines alicui doctrina, & sapientia præditi condiderunt, referam in præsentia nonnullas earum gentium leges.

In primis animaduertendum est, multos fuisse legisatores, qui uel Respublicas fundarunt, uel præcepta de serēdis ad populum legibus traderunt. Etenim primus omnium Minos Cretenfibus leges tulit, teste Aristotele lib. 2. Poli. cap. 2. Strabone lib. 12. & Diodoro: libro 2. cap. 1. & lib. 6. capite 15. Zoroastres Bactriauis, ut ait Plinius,

Ab. a.

Exod. 19. & 20.

Ab. 15.

Math. 23.

Rom. 8.

& Iustinus Plinius lib. 6. cap. 16. & lib. 30. cap. 1. Iusti-
lib. 1. Charondas Chalcidicus, & alij ciuitati-
bus, quæ sunt circa Italiam, & Siciliam secun-
dum Diodorum, & Valerium Maximum: & Ari-
stotelem Diodo. lib. 12. Val. lib. 6. cap. 5. de Iusti-
tia: Zaleuchus Locrensis, vt testatur Aristo-
teles: lib. 2. Poli. cap. 10. Zamolxis Scythis, vt est
apud Herodotum, Strabonem, & Diodorum.

Arist. li. 2.
Polit. c. 10.

Arist. li. 2.
Polit. c. 2.
p. 99.

Aristoteles in Politicis, multa reprehendit in
Rebus publicis fundatis, & in Legibus datis à
magnis alioqui viris, & sapientie laude præ-
stantibus. Primum reprehendit Rempublicam
à Socrate institutam, eò quod voluerit omnes
uxores, filios, & facultates, & possessiones esse
communes: quia ciuitas sit, vt Socrates aiebat
veluti vna magna domus, & vt omnes ciues ma-
iori necessitudinis vinculo tenerentur. Post-
ea cap. 3. reprehendit Lacedæmonios, quòd
voluerint omnes seruos, iumenta, & possessiones
esse communia: cum profecto, quæ com-
munia sunt (inquit Aristoteles) à singulis ne-
gligi soleant. Carpit deinde cap. 4. & 5. alios
Legislatores, statuentes; vt feminæ quemad-
modum, & viri pugnent, & publicis officijs
funderentur: alios item cap. 6. quòd decreue-
rint, patrimonia ciuium esse æqualia, ita vt alij
alij nec ditiores essent. nec pauperiores, tan-
tæque essent singulorum facultates, quantæ suf-
ficerent ad honeste, & commode viuendum. A-
lios quoque eodem cap. 6. vituperat, quòd Rem-
publicam diuiserint solum in Milites, agrico-
las, & Artifices, bonam ac præcipuam Reipub-
licæ partem neglexerint, videlicet Patriotum,
& nobiliorum hominum. Alios verò, quòd
nihil statuerint de feminis, aut de filijs, aut ser-
uis, vel aduenis, & peregrinis: eum reuera in Re-
publica magna pars sint feminæ, filij, serui, &
peregrini. in alijs quoque improbat, nihil ab ijs
esse decretum de sacris hoc est, de Templis, Sa-
cerdotis, & sacrificijs, in quibus Diuini cultus
religio consistit, cum in omni Republica bene
& sapienter instituta potissimum habenda si-
ratio religionis, & sanctitatis. Denique cap. 7.
etiam in Rebus publicis tum Lacedæmonio-
rum, & Cretensium, tum Atheniensium quæ-
dam non probat. Nihil porrò Aristoteles de Ro-
manorum Republica, & Legibus scripsit.

Porro inter Gentilium Respublicas tres, aut
quatuor fuisse ceteris celebriores; Carthagi-
nensium, Lacedæmoniorum, Atheniensium
& Romanorum: è quibus duæ potissimum ha-
bentur insignes, & inclitæ, Atheniensium, &
Romanorum. Atheniensibus leges dederunt
Cecrops seuior, & deinde Theseus sed de eorum
legibus nihil certi habetur, solum referuntur
tres leges à Cecrope late. Prima, ne vnquam
mulier in Senatuum ingrederetur. Secunda, vt
nulla proles maternum nomen acciperet. Ter-
tia, ne quis mulieres Atticas siue Athenas siue

Athenienses diceret. Tandem anno quarto O-
lympiadis 39. vt Clemens, & Iulius memo-
riz prodiderunt; Athenienses Draconi Rem-
publicam commiserunt; vt latis suo arbitratu
legibus eam temperaret. Narrat Gellius lib. 11.
cap. 18. eum Atheniensem ciuem virum probum
fuisse, & multa prudentia præditum; iuris diui-
ni, & humani peritum, primum omnium leges
scripsisse, quibus Atheniense vterentur, verum,
vt inquit Plutarchus in vita, Solonis vsque adeo
grauis, & acerbis, vt noxis, & delictis omnibus
pœnam capitalem adscriperit. quippe qui in
eos, qui vagi, & ignaui otij, & desidij conuicti
fuisent, capitis pœnam constituerit: item, in
eos, qui olera, poma aliosue fructus in alieno
prædio legisent, & ac in sacrilegos, & homi-
cidas videlicet capitali supplicio animaduerti
voluerit. Vnde vox illa Demadidis profecta est,
Draconis leges sanguine, non atramento fuisse
descriptas. Cuius rei causam cum Dracon à
quodam rogatus esset, cur videlicet plurima
delicta capite plectenda statuisset, respondisse
fertur; Paruas quidem noxas capitis pœna dig-
nas censuisse: magnis verò, quas maiores pœnas
constitueret, nullas habuisse. Vbi sunt Atheni-
enses his legibus per annos viginti septem vs-
que ad annum tertium Olympiadis 46. teste Eu-
sebio in Chronico. Quam Solon Rempublicam
intestinis discordijs afflictam, & tumultuantem
nouis legibus, & institutis, stabilivit abrogatis
ijs quas Draco tulerat. Et in primis ea lex placuit,
vt populi essent conciones, comitia, & conuen-
tus, & iudicia; sed Magistratus, & Sacerdotia
solis viris patrijus paterent.

Ciuitatem census æstimatione in ordines di-
stribuit. In primis ij fuisse, quibus quingento-
rum Medimnorum census esset. Secundo loco
adscripti fuerunt, qui trecentis censu forent, &
equos alere possent. Tertius equorum alendo-
rum onere adempto pari censu æstimatus est.
Ex his ferè ordinibus, Magistratus creabantur
qui infra fuerunt, Mercenarij nuncupati con-
cionis habendæ, iudicandique munia ceteris ex-
clusi magistratibus obibant.

Concilium in Areopago ex annis Magistra-
tibus constituit. ex quatuor tribubus, quæ Athe-
nis erant quadringentos viros delegit, centum
ex singulis: his permissum est, vt quæ Areopa-
gæ decreuissent, si æqua, & iusta visa forent,
probarent, si minus placerent, pari potesta-
te rescinderent. Et ita velut duabus ancho-
ris nixa ciuitas aduersus omnes fluctus im-
mobilis, permansura esse videbatur. Statuit, vt
qui vnus corporis & collegij esset, vt Mercatores
Nauicularij, opifices, possent statuta condere,
quæ ad eorum collegia pertinerent, dummodo
ne quid in publicis Tabulis prohiberetur.

Parricidij, affectatæque tyrannidis conuicti,
& damnati ne magistratum capere possent, lege
vetuit.

Non solum hos ab honorum pœtione prohi-
buit, & exclusit, sed eum quoque, qui orta in po-
pulo seditione neutram partium sequutus esset,
mali ciuis esse ratus, eum proprias rationes in-
tuto collocari, nulla communi cura, sollicitudi-
næ tueri.

Constituit, vt sceminæ, quæ viros parum ad rem coniugalem idoneos fortitæ essent, vnum, quem mallent ex mariti propinquis impunè profus admitterent.

Pecuniarès dotes è medio sustulit, vt pauca vestimenta, & vasa quædam paruo empta pretio paterna domo ferret mulier: testabatur coniugij societatem non pretio, & sed liberorum amore, & charitate iungi oportere.

Si quis in sacro, aut in iudicio in ciuem conuicium contulisset, quinque drachmis multaretur.

Legendæ pecuniæ, cæterarumque rerum facultatem testari volentibus permisit, quum prius patri instituto in familia esse deberent, ad familiamque pertinerent: vnde amicitia in hac parte propinquitati, & gratia necessitati prælara est.

Ploratus, eiulatus, & lamentationes lugubres in alieno funere sustulit, constituit quoque, vt subsidia alimentauæ filius patri denegaret, à quo non esset arte: aliqua ad vitæ vsum institutus.

Lege cauit, ne plures decem tibicinibus ad funerum pompam adhiberentur.

Voluit etiam, vt qui illegitimo essent toro procreati, parentes non alerent. Nam qui meretricio congressu non abstinere, videtur non liberorum procreationi, sed libidini, & voluptati studere.

Morchum in adulterio deprehensum impunè necari permisit. Qui vim ingenue virginis intulisset, decem drachmis multari decreuit.

Ius vendendæ filix fororisue sustulit, nisi in Pupro deprehensa.

Qui lupum viuum attulisset quinque drachmas acciperet ex publico: qui lupam, drachmam vnam: Athenienses hanc belluam insectabantur, quippe quæ non solum pecuariæ rei, sed etiam agrorum cultui est infesta & noxia.

Præcepit, vt eorum liberi, qui in prælijs occubissent, publicè nutrentur, & instituerentur, quo sanè animati singuli in bellis fortiter, & strenuè dimicarent: voluit itidem vt & is, qui in bello oculum amisisset, aleretur ex publico.

Lege vetuit, ne is fieret curator, ad quem post pupillorum obitum substantia, & hæreditas perlineret. Cauit item, ne liceret annulario venditi annuli sigillum seruare.

Lege sanxit, vt qui alteri vnum oculum erueret, ipse ambos amitteret, vel saltem alterum. Statuit, vt canis, qui cuiquam nocuisset, trunco quatuor pedum longitudine alligatu dederetur.

Legem tulit, vt quæ non posuisti, ne tollas: si quis secus fecerit, capitali pœna mulctetur.

Principem, si ebrius deprehensus esset, voluit, morte multandum.

Statuit, vt Athenienses, dies secundum lunæ cursum numerarent.

Ex omni genere frugum mel, & cera m extra fines Atticos expotari permisit.

Nullum ciuitate donari, nisi opificem, qui cum tota domo Athenas se contulisset, aut per-

petuo exilio pulsus esset è natali solo.

Has leges teste Plutarcho in vita Solonis, Solon ligneis tabulis inscribendas, & in centum annos sancendas curauit. Earum præcepticem Mineruam fuisse dixit: & in verba sua iurare in foro ad lapidem Senatium, & populum induxit.

Cætos in bello in hunc modum sepeliebant, facto ante triduum tabernaculo mortuorum ossa proponebantur, & propinquorum quisque reliquijs, si quid luberet, imponebat: cum funera efferebantur singularum tribuum, ex singulis tribubus quælibet, suæ tribus ossa continens portabat in vehiculis, efferebant funus promiscuè voluntarij quinque, vel ciues, vel hospites, foeminis propinquitate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus, & condebant in publico monumento extra urbem apud suburbana: & postquam mortuum humauerant, aliquis à ciuitate delectus vir ad id idoneus super eum orationem habebat, qualem decebat, de eius laudibus, & deinde cuncti discedebant.

Cap. LXI.

Lycurgi leges quas Lacedæmonijs tulisse fertur teste Plutarcho in vita eius.

Primùm omnium Lycurgus seniores è republica viginti octo delegit, qui regibus assiderent, & vna cum eis de rebus consultarent, atque decernerent, vt is seniorum ordo velut arbiter esset inter regiam potestatem, & vim populi: ne aut rex potestate abuteretur, & tyrannicum quidpiam moliretur, ne item imperio scuiret: aut ne multitudo in contumaciam, & ferociam procederet, paucos è multitudine elegit, ne nimium Democratia inualeceret.

Voluit, vt quæ ordo seniorum vnà cum regibus decreuisset, reliqua multitudo sciret.

Agros diuise, nam persuasit multitudini, vt solum omne Laconicum in medio positum æquis portionibus in singulos diuideretur, oportere ratus ciuem ciui, ingenio, virtute diligentia, & industria, non luxu, non diuitijs, & opulentia prestare. Diuisa igitur est vniuersa terra in triginta nouem millia fortium: vrbanus ager in nouem millia: paganicus, & municipalis in duplo, & amplius maiorem numerum. Portio quælibet ea fuit, quæ viro frumenti medimnos septuaginta, sceminæ duodecim annuos ferret.

Omnem auri, & argenti vsum è medio sustulit: & ferreum nummum induxit, ignitum ferum, ex quo nummum percussit, aceto extinxit, vt ad nullam rem amplius ob molliciem vile redderetur.

Omnes artes, quibus aliquid ex auro, argento, ferroue consistatur, ex vrbe eiecit: vnde artifices se alio contulerunt.

Publica voluit esse cõuiuia, vt diuites promiscuè, & pauperes simul epularètur, vt omnem ex

ciuitate